

LIMBA ROMÂNĂ, DOVADA IDENTITĂȚII ȘI CONTINUITĂȚII NEAMULUI ROMÂNESC

Autoare: Ecaterina Chifu

„Numai în limba sa omul își pricepe inima pe deplin.”

(Mihai Eminescu)

„O patrie fără de nume nu este o patrie. Limba română este patria mea”

(Nichita Stănescu)

Limba română „*limba veche și-nțeleaptă*”(1) (M. Eminescu – „*Scrisoarea II*”), limba „*ca un fagure de miere*”(1) (M. Eminescu – „*Epigonii*”) are la bază limba vorbită dintotdeauna pe pământul românesc, cizelată prin veacuri de vorbitorii nativi ai acestei străvechi vetre de cultură și civilizație și înfrumusețată prin creații literare orale și scrise, multe aparținând culturii universale.

I. IDEILE UNOR PERSONALITĂȚI ROMÂNEȘTI DESPRE ORIGINEA LIMBII ROMÂNE, LIMBA VIEȚUIRII DE MILENII PE PĂMÂNTUL ROMÂNESC

1. **Eminescu** a subliniat în versuri și în articole din ziare, precum și în manuscrise, unitatea etnică străveche, spirituală, religioasă a poporului român, având o limbă unică, tradiții și obiceiuri identice, port asemănător în spațiile ce le-a populat. „*Nu există nici o deosebire între rasa română din Muntenia, Moldova, din cea mai considerabilă parte a Ardealului și a Țării Ungurești. E absolut aceeași rasă, cu absolut aceleași înclinări și aptitudini*” apoi subliniază „*Românii nu sunt nicăieri coloniști, venițuri, oamenii nimănui; ci, pretutindenea unde locuiesc, sunt autohtoni, populație mai veche decât toți conlocuitorii lor*”(2).

Aducând drept argumente asemănările lingvistice din spațiul românesc, **Eminescu** a conchis: „*O unitate atât de pronunțată a limbei dovedește o unitate de origini etnice*” (2)

Pentru a stabili numele țării, România/Roumanie(fr) Roumanian(engl) pe care unii îl leagă de provincia romană Romania, formată în sudul Dunării, noi, observând grafia străină a numelui țării, bizuindu-ne pe caracteristicile pertinente mai ales în memoria colectivă, considerăm că el s-a format din construcția Ru-man=Om de pe râu(ru) – „*ia*” fiind sufix ce înseamnă „*țară*”, cum s-a păstrat în cuvântul românesc Rusia(Țara de pe râu/râuri). De la numele locuitorilor ei vine denumirea țării: **rumâni**, dar considerăm că denumirea Rmania, cu sensul **Țara oamenilor lui Dumnezeu(Ra)** este cea mai veche, vocala „*a*” din „*Ra*” având apoi în pronunție diverse interpretări. Confuzia roman/român s-a perpetuat în cursul istorie, de aceea trebuie făcute precizări: romanii au cucerit doar o parte din Dacia(14% din teritoriu); la retragerea aureliană(271-275, d. H.) cauzată de atacurile dacilor liberi și ale goșilor nu toată populația de pe teritoriul Daciei a fost transferată în sudul Dunării, în Dacia Aureliană devenită apoi Dacia Ripensis și Dacia Mediteranea, căci ar fi fost un proces extrem de dificil de a duce peste Dunăre o populație așa de numeroasă în Peninsula Balcanică, într-un spațiu destul de aglomerat. Noi aducem argumente de ordin economic și geografic, pentru a demonstra că Dacia nu a fost golită de populația băștinașă: acest neam de păstori și agricultori nu ar fi părăsit locurile lor favorabile practicării acestor îndeletniciri ce le asigurau existența.

Robert Roesler în cartea „*Römische Studien - Untersuchungen zur alteren Geschichte Rümäniens*”(Leipzig, 1871)(3) a emis teza exterminării poporului dac odată cu cucerirea romană, precum și pe cea a retragerii complete a populației romanizate de pe tot cuprinsul provinciei Dacia în secolul III. Locuitorii fostei provincii ar fi fost strămutați în masă la sud de Dunăre, unde s-ar fi format limba română și poporul român.

2. Ideile sale sunt combătute de **A. D. Xenopol** în „*Studiu asupra stăruinței românilor din Dacia Traiana*”(1884) și în cartea: „*Istoria pentru începuturile românilor în Dacia*”. Afirmățiile sale se bazează pe un fenomen social: „*Cei bogați s-au dus, daci sau romani; cei săraci au rămas aici, ori de ce naționalitate s-ar fi ținut... Un popor așezat nu fuge niciodată în întregimea lui în fața unei năvăliri*”(4). **A. D. Xenopol** subliniază unitatea genezei românești a poporului român și a limbii române, fapt ce stă la baza unității politice a tuturor românilor: „...pe cât se întinde graiul lor comun, se vor înjgheba și interesele lor comune; că granițele Statului vor cădea odată împreună cu acelea ale naționalității lor”(4).

Unii istorici germani și ungari din sec. al XX-lea și al XXI-lea au susținut teza că toată populația Daciei nord-dunărene a fost atunci evacuată, că această mare provincie s-a aflat dintr-o dată golită de întreaga populație de pe teritoriul Daciei și de acolo au revenit mai târziu pe teritoriul Dacie, mai mult, a fost iar alungată de invazia migratorilor. Faptul că populația sud-dunăreană vorbea limba daco-română este dovedit și de intenția împăratului **Galerius Maximianus**(292-311), dac de origine, de a forma în sudul Dunării Imperiul Dacic.

3. **Aurora Pețan** amintește și alți împărați romani cu origine dacică: **Regabilan**, nepot al lui **Decebal**, **Lucinius**, **Aureoleus**, **Daia**, **Constantin**, tatăl lui **Constantin cel Mare** și crede că multe documente despre daci sub dominația romană au fost distruse din porunca împăratului **Galerius**, dac fiind, pentru a apăra memoria strămoșilor săi după părerea autoarei(5): „*Limba daco-română de la nord de Dunăre era asemănătoare cu dialectele aromân și megleno-român(regiunea Salonic) de la sud, slavii ajungând mai târziu în acest teritoriu. Dar nici prezența în daco-română a câtorva zeci de cuvinte ce se crede a fi împrumutate de la albanezi nu justifică formarea și existența poporului român în sudul Dunării.*”(5)

4. Susținătorii acestei teze au fost și doi filologi români: **Ovid Densusianu** și **Alexandru Philippide** care au fost convinși, pe baza unor argumente total greșite că leagănul limbii române trebuie căutat la sud de Dunăre.

5. Limba populației sud-dunărene era asemănătoare cu limba vorbită în Dacia Hiperboreică. Că există asemănări lexicale între limbajul din nordul și sudul Dunării o dovedește îndemnul „*Torna, torna, fratre!*”(6) menționat de **Theofilact din Simocatta**(570- 640) în „*Istorie*”(6) care povestește că, în timpul unui marș de noapte al armatei bizantine condusă de Comentiolus în lupta împotriva avarilor, acest îndemn a fost rostit de unul dintre soldați care a observat cum a căzut un sac cu provizii aflat pe un catâr, fapt ce a fost interpretat ca o comandă militară înțeleasă în ambele tabere, și a determinat întoarcerea lor din drum. **Teofan Spovednicul**(752-817) în lucrarea sa „*Cronographia*” consideră că acel soldat a vorbit „*în limba părintească*”(7)

Dar, retragerea armatei și a administrației romane din provincie nu reprezintă un abandon al Daciei ci, din contră, o eliberare. Dac prin origine, **Galerius Maximianus**(292-311) i-a urmat la domnie lui **Dioclețian**, a dat denumirea de Dacia teritoriului sud-dunărean, unde se vorbea o limbă comună cu cea vorbită în Geția/Dacia. Acest spațiu a primit denumirea de **Romania** și din această cauză istoricii unguri contemporani susțin că de aici vin strămoșii noștri.

Este regretabil faptul că astăzi se învață în școlile cu predare în limba română din Ungaria și în cele maghiare din România o istorie falsificată, anume că repopularea teritoriului rămas gol după retragerea aureliană s-a făcut cu locuitori din Macedonia și Albania, vorbitori de limba română, veniți pe un teritoriu nelocuit.

6. Traducerea „**Vechiului Testament**” după o versiune grecească de episcopul **Wulfilla** scrisă în alfabetul cu grafeme getice(cele, **gotic** cu litere ascuțite), cunoscută mai ales drept „**Codex Argenteus**”(8) (începutul sec. al VI-lea), în care scrisul se aseamănă foarte mult cu cel folosit în „**Tăblițele de la Sinaia**”(9) este o altă dovadă a existenței unei limbii proprii poporului nord-dunărean din primele secole ale mileniului unu. El folosește în proporție de 90% semnele din acea scriere, existând aceleași litere preluate în alfabetele grecești, latine și cele originale, getice care s-au folosit și pe aceste plăcuțe precum și rune gotice. Prof. dr. **Lars Munkhammar**, istoric la Universitatea din Upsala, unde se găsește manuscrisul: „*Wulfilla s-a născut în 311 d.Hr. și a murit, probabil, în anul 381 d.Hr. iar la mijlocul secolului IV a tradus Biblia. S-a născut și a trăit în Dacia, în România de astăzi, și a devenit episcop al popoarelor gotice. La traducerea acestei Biblii*

a fost folosit un alfabet rămas din acea limbă. Wulfila a folosit la traducerea acestei Biblii o limbă veche despre care nu știm nimic. Menirea lui a fost să schimbe un popor războinic, într-unul pașnic. Acest alfabet a fost folosit în Suedia, nu știu pentru cât timp dar, în paralel cu alfabetul latin, a fost folosit ca scriere sacră mult timp după Wulfilla”.(10) Fiind sarcedot, **Wulfila** a avut acces la textele sacre din Dacia, poate chiar cele emise de Școala Zamolxiană și doar a aranjat alfabetul getic, dând literelor forma ascuțită/gotică.

7. „**Codexul Rohoncz**” sau „**Rohonc**”(11) este scris tot în acest alfabet, cum susține d-na **Viorica Enăchiuc** care interpretează codicele ca pe o cronică a blakilor/ vlahilor din Dacia, datată în secolele XI-XII, scrisă în limba latină populară „*vulgata*”, getă, cu un alfabet dac, alfabet considerat de cercetătorii maghiari alfabet secuiesc. Dar secuii au rădăcini comune cu dacii, deși maghiarii îi înregimentează în rândurile lor. Codexul redă istoria voievodului Vlad care poartă războaie împotriva uzilor, cumanilor, ungarilor sau goșilor.(11)

8. Deși traducerea este contestată de paleologul **Dan Ungureanu** care susține că limba latină vulgară nu există în secolul al X-lea, fiindcă se vorbea deja româna veche. Interpretarea Codexului a stârnit multe dispute, dar el prezintă un mare interes și noi propunem o nouă traducere, căci unele fraze sunt interpretabile ca de ex. în „**Jurământul junilor Vlahi**”(11) expresia „*jurăm pe căciulă*” cred că în loc de „*căciulă*” trebuie folosit un nume geografic, poate cel al unui munte sacru.

9. **Nicolae Densușianu** în cartea sa „**Dacia Preistorică**”(12) a susținut teoria unei civilizații preistorice avansate cea *pelasgă*, cu leagănul în spațiul României de astăzi și extins în sudul Dunării, în teritoriul numit **Pelasgia** de la care s-a format civilizațiile europene, un popor unit prin grai și spiritualitate. Noi credem că este vorba de un nume cu caracter generic „**pelasgi**” fiind numiți păstorii ce se mutau cu turmele de-o parte și de alta adunării, ajungând până în sudul Greciei, în Asia Mică și era o atribuit lor fiindcă aveau corturile acoperite cu piei de oi.

10. **Constatin Olariu Armin** susține că a existat **Dacșa**, țară condusă de Pelasg, fiul lui Magog, descendent al lui Noe, care se afla în jurul Dunării și limba pelasgă ar fi fost folosită pentru a scrie textele pe plăcuțe de aur, ca cele descoperite la Sinaia(12) cu un alfabet getic, preluat de **Kiril și Metodi** mai târziu.

11. **Vasile Pârvan**, în lucrarea sa monumentală, „**Getica, o protoistorie a Daciei**”(13) combate ideile lui **N. Densușianu** și consideră cartea lui „o fantasmagorie”. El dorește prin această carte introducerea originii și evoluției culturii și civilizației traco-getice în circuitul istoriei universale, scoțând în evidență continuitatea acesteia în nordul și sudul Dunării.

12. „**Tăblițele de plumb de la Sinaia**”(14) reprezintă o cronică a istoriei dacilor, menționează nume de regi daci și toponime dacice, textele fiind scrise mai întâi pe plăci de aur. **Dan Romalo** a descifrat primul aceste texte, ajutat de **Valeria Guțu Romano**, amândoi fiind impresionați de această descoperire.

13. **Ion Inocențiu Micu-Klein**(1692-1768) este promotorul luptei naționale, sociale și politice a românilor din Transilvania și a adus argumente pentru apărarea românilor din Ardeal și a limbii lor, revoltat de existența privilegiilor acordate maghiarilor, sașilor și secuilor prevăzute de „*Unio trium nationum*” susținând existența pe teritoriul Ardealului de la cucerirea romană.

14. **Nicolae Iorga** în „**Studii și documente cu privire la istoria românilor**”(25 de volume între 1901-1913) a scos în evidență originalitatea culturii românești și interdependența istoriei poporului român cu istoria altor popoare. gândirea istorică cu o nouă viziune, dominată de factorul spiritual și întemeiată pe unele așa-zisele „*permanente*”, coordonate ale dezvoltării istorice, poporul român identificându-se în raport cu alte popoare prin bogata sa viață spirituală printr-o limbă unică între alte limbi. El susține că nucleul central al limbii noastre este „*vatra străromână*.”(15)

15. **Ioan Russu** în scrierea „**Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez**”(16) face comparații între limba română și cea albaneză, care a păstrat mai multe cuvinte comune cu româna.

16. „**Istoria limbii române**” (17) de **Alexandru Rosetti** și studiile lui **Iorgu Iodan** pun accent pe descendența romană a poporului român, latinitatea fiind principala caracteristică a limbii române, susținând teoria continuității viețuirii dacilor în spațiul carpato-dunărean-pontic.

17. **Dimitrie Macrea** în lucrarea „*Probleme de lingvistică română*”(18) susține ideea continuității pe pământ străbun a unei populații ce aveau specific limba română.

18. Lucrarea „*O enigmă și un miracol istoric: poporul român*” (19) și în volumul, „*Originile și formarea unității românești*” de **Gheorghe Brătianu** aduce în lumină adevăruri despre rezistența poporului român în pământul străbun, în ciuda vicisitudinilor istorice, despre păstrarea unității etnice, plasând istoria poporului român în context european.

19. „*Limba română constatăm că respectă, într-un mod uluitor, ca răspândire, granițele statului dac, în timpul înfloriri lui(Burebista), Uluitor de mult, pentru 2000 de ani de vitregie istorică*” afirmă **Gavril Cornuțiu**.(20) Autorul vorbește de faptul că istoria admite continuitatea biologică a poporului român, confirmată de dovezi arheologice, „*dar nu pune în discuție problema continuității limbii sale*”. (20)

El aduce argumente faptul că în documentele istorice toponimia este dacică, deci ea nu putea fi transmisă decât de o populație geto-dacă ce a locuit neîntrerupt în acest spațiu carpato-danubian-pontic. Această insulă de românism înconjurată de popoare vorbitoare a unor limbi total diferite de română este cea mai bună dovadă a continuității și identității poporului român.

15. Românii au continuat tradițiile dacice privind organizarea spațiului de locuit, nu cele romane, au făcut cetăți de pământ și biserici de lemn, ca și dacii, romanii preferând piatra. Costumele românilor sunt asemănătoare în toate regiunile locuite, variante ale celor de pe „*Columna lui Traian*”, susține **Gravril Cornuțiu**.

Dumnealui aduce argumente lingvistice, cuvinte de origine dacă, având răspândire în toată Europa. Ex: verbul „*a zice*”//*dic*(moldovenesc), *dico*(lat.), *dire* (it), *dire* (fr). El susține că nu s-a făcut „*romanizarea dacilor*” ci „*asimilarea romanilor*” pe teritoriul Daciei.(20)

Dicționarele limbii române prezintă mai ales originea străină a cuvintelor limbii române: greacă, latină, slavă sau franceză, ca și când poporul român ar fi incapabil să-și formeze propria limbă. Combatem tezele latiniștilor care susțin că prin regresie fonică sau schimbarea vocalelor și consoanelor s-ar fi făcut cuvintele românești(oculus=ochi, manus=mână, aqua clara=apă chioară).

Nu suntem de acord cu golirea spațiului ocupat de daci din timpuri străvechi, căci spațiul acesta era foarte bogat în pășuni și ape, dar mai ales avea resurse de sare, metale și mai ales aur, devenit monedă de schimb, înainte de Burebista.

IV. ATESTĂRI ALE FOLOSIRII LIMBII ROMÂNE DE-A LUNGUL TIMPULUI, ÎN DIFERITE SCRIERI CARE SUSȚIN UNITATEA ETNICĂ ȘI LINGVISTICĂ A POPORULUI ROMÂN

1. Cel mai vechi document păstrat la noi, scris în 1521 în română, dar cu litere chirilice este „*Scrisoarea lui Neacșu către judele Brașovului Hanăș Begner*” (Hans Benkner)(21) în care autorul dă informații despre mișcările trupelor otomane, pune în lumină lexicul românesc din prima jumătate a sec. al XVI-lea, inclusiv pe cel din veacul anterior, foarte asemănător cu cel de azi.(21)

2. **Grigore Ureche** în „*Letopisețul Țării Moldovei...*” prezintă istoria Moldovei între 1359-1594, a scris, pomenind de primul descălecat: „*Rumâni, câți se află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoreșu, de la un loc sântu cu moldovenii și toți de la Râm se trag...*” (22). El pune accent pe unitatea poporului român din provinciile istorice, dar cultura ce și-a format-o în Polonia, în școli catolice ca și **Miron Costin**, l-a determinat să facă această afirmație, după izvoarele istorice pe care le-a avut la dispoziție, mai ales cronicile poloneze.

Noi însă trebuie să ținem seama de observația d-lui **Gabriel Gheorghe**, care susține că civilizația s-a format în zonele cu sare sau pe drumurile sării(18), teritoriul românesc având mari resurse și să ne bazăm pe cercetările d-nei **Marija Ghimbutas** care aduce argumente privind formele cele mai vechi de viață umană care sunt în spațiul carpato-danubiano-pontic.

2. **Miron Costin** în lucrarea „*De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*” a fost preocupat să arate: „*Începutul țărâlor acestora și neamului moldovenesc și muntenesc și câți sunt și în Țările Ungurești cu acest nume, români și până astăzi, de unde sunt și de ce seminție, de când și cum au dăscălecat, acéste părți de pământ*”(23). El combate pe Simeon Dascălul și pe

Misail Călugărul, care, susține el, nu au scris létopisețe, „*ci ocări sunt*”, wi au scris „basmе”. Și **Miron Costin** combate ideea celor ce susțin că româna provine din limba italiană: „*Eu, iubite cetitoriule, nicăirea n-am aflată nici un istoric, nici latin, nici leah, nici ungur... de aceste basne să dea seama ei și de această ocară.*”(23)

El face afirmația că și italieni sunt numiți vlahi(după costumele albe ce le purtau, opinăm noi) ca cei din Munții Alpi, ca locuitorii din Moldova, Țara Românească și Ardeal și subliniază că au același caracter, aceeași fire petrecăreață, voioasă, aceleași obiceiuri, tradiții ale vlahilor/olahilor. Este interesantă observația cronicarului „*din graiul cestorū țări că și limba ieste dovada că în graiul nostru până astăzi sunt cuvintele, unile latinești, altele italienești. Să miră un historic anume Cavație, dzicând: De mirat lucru ieste că limba moldovenilor și a munténilor mai multe cuvinte are în sine râmlenești, decât a italienilor, măcară că italianul tot pre un locū cu râmlénii sunt*”(23) Subliniind această deosebire, **Miron Costin** este primul ce observă ce departe este latina de limbile romanice(româna, italina).

„*Un historicū, anume Eneas Silvii, ... au scris în istoria sa cum moldovenii, carii lăcuiescū pre pământul Dachii de Sus și munténii pre Dachia de Jos, acestū nume, vlah, îl trag anume după Fleacă, hatmanul Râmului venit în Misii*”(23) informații culeasă dintr-un text al lui Ovidiu, idee combătută de **Miron Costin**. În capitolul III „*Di Dachia*” marele cronicar scrie: „*Locul dară acesta, unde ieste acum Moldova și Țara Muntenească ieste dreptū Dachia cum și tot Ardealul cu Maramoroșul și cu Țara Oltului. Altū nume mai vechiū decâtū acesta, Dachia, nu aflu în toți căți suntū istorici*”(23)

Despre vechimea și continuitatea dacilor pe acest pământ străvechi spune: „*Dachii aceștia cu multe vacuri mai nainte de Hristos au așezatū locurile acéstea. Pomenéște de dânșii Cvint Curțius istoricul... El scrie Sahi, dahi, masagheti, tot un neam suntū*”(23) Cronicarul continuă: „*Limba lor iară așa véchie ieste; au price între sine cu némții pentru mai de multe vacuri, carii suntū mai vechi de dânșii, și ceștia că némții au luat de la dânșii limba, iară nemții că sașii au ieșit de la dânșii, din Saxonia.*”(23)

În această lucrare aflăm teritoriul cuprins în Dacia: „*Hotarāle Dachiei, dispre răsăritū ieste Nistrul apa, la istoricii cei vechi Tiras, iară dispre amiadzădzi Marea Neagră și Dunărea, dinspre apus Panoniia, acum Țările Budii, dispre miazănoapte Morava și Podolia în Crăiia Leșască, unde ieste și Camenița. Suntū o samă de istorici carii dau și Podolia și câmpul peste Nistru până la apa Buhului și peste Dunăre, Misiile amândoa, cărora le zicem noi acum Dobrogea și o parte de Iliiia, să fie fostū de Dachia*”(23)

Autorul a aflat din surse scrise că „*supt Domentiiian-împăratū, iară la Dachia crăind Decheval-craiul, lua dachii o sumă de bani din visteriia Râmului*”, una din cauzele izbucnirii războaielor romano-dacice. Cronicarul combate istorici precum: Istratie Logofătul, Simion Dascalul și Misail Călugărul căci nu au fost aduși coloniști în Dacia din temnițele romanilor.

Locuirea a fost continuă afirmă cronicarul în Dachia Inferior(Moldova și Țara Muntenească) și în Dachia Superior(Ardealul și părțile de sus): „*Țării noastre și Țării Muntenéști, streinii, zic Dația, însă norodul, neamul lăcuitorilor, nu ș-au schimbatū numele său, ci tot romanus, apoi cu vréme și îndelungate veacuri romani, apoi rumâni până astăzi.*”(23) Noi credem că opinia cronicarului s-a format după izvoarele istorice ce le-a avut la îndemână, căci scrie în capitolul VI: „*că tot acest nume au ținut și țin până astăzi și încă mai bine munténii decât moldovenii, că ei și acum zic și scriu țara sa rumânească, ca și românii cei din Ardeal. De la apa Moldovei au fost numiți moldoveni, dar vorbirea este românească căci nu se pune întrebarea „Știi moldovenește? ci „Știi românește?”*”(23) Unitate limbii, dar și asemănarea portului popular din cele trei teritorii populate de români, aceleași tradiții și obiceiuri, credința ortodoxă sunt dovada identității noastre naționale, precum și a continuității poporului român pe pământul străbun.

3. **Ion Neculce** care scrie „*Letopisețul Țării Moldove de la Dabija-Vodă până la cea de-a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat*”(24) combate pe acei călugări neînvățați Simion Dascalul și Misail Călugărul care au răspândit ideea nefericită formării poporului român a prezenței unor scelerați din închisorile romane aduși de regele Laslo în Ungaria și alungați în Maramureș și apoi ajunși în Moldova.

4. **Dimitrie Cantemir** în „*Descriptio Moldaviae*”(25) face o prezentare geografică, istorică, politică, religioasă, etnografică, a Moldovei, subliniind unitatea etnică și lingvistică a celor din Moldova, Țara Românească și Ardeal. El aduce informații despre limba moldovenilor, obiceiuri, tradiții, folclor, scriere, religie, în capitolele: „*Despre cele bisericești și ale învățaturii în Moldova*” „*Despre limba și graiul moldovenilor*” „*Despre literele moldovenilor*”(25). El combate pe cei ce susțin că limba vorbită în Moldova de veacuri nu este cea italienească, așa cum au scris unii istorici, nici nu sunt toate latinești, cum pretind alții și ne informează că în limba italiană nu se găsesc prea multe cuvinte latinești. Cât despre scriere, Cantemir consemnează: „*Mai înainte de soborul de la Florența avea Moldovenii litere Latinești, după pilda tuturor celorlalte popoare*”. Dar după Sinodul de la Florența-Ferrara(1438-1439) s-a adâncit neînțelegerea între biserica de apus și cea de răsărit, iar calvinismul și luteranismul s-a răspândit și pe teritoriul românesc. Astfel, s-a observat prezența unor poezii religioase scrise cu litere latine aduse de calvini în Moldova, fapt ce l-a determinat pe Alexandru cel Bun(1400-1432) să le interzică de pe tot teritoriul Moldovei și să dea poruncă a se introduce texte cu litere chirilice(alfabet chirilic se presupune a fi conceput de Kiril și Metodi pentru creștinarea populației slave din Moravia/Cehia actuală, dar Kiril, care a viețuit și în nordul Mării Negre, cu siguranță a cunoscut alfabetul getic) în biserică și în administrație, fenomen numit de **D. Cantemir** „o barbarie” ce a durat „*două secole*” până la el(cronologic 5 secole), limba slavonă, fiind limbă liturgică și administrativă, dar noi credem că domnitorul a cerut respectarea tradiției scrisului românesc.

Dimitrie Cantemir notează: „*În răvașe și în catastive se obicinuește scrisoarea Moldovenească; iară în cărțile cele bisericești și în hrisoavele Domnești, în isvoadele visteriei și alte scrisori ale curții, de două sute de ani, nu se obișnuiește altă scrisoare afară numai cea Slavonă, pentru aceia și feciorii boierilor, altă limbă nu învăța fără numai cea Slavonă întru care nu poate să învețe alte științe și învățături*”(25)

Marele cărturar afirmă că în cele trei țări române populația vorbește aceeași limbă: „*Muntenii și Ardelenii, au tot o limbă cu Moldovenii*”(25)

D. Cantemir subliniază prezența elementelor dacice în vorbirea din Moldova: „*și fiindcă în limba Moldovenească să află oarecare cuvinte, care nu sunt nici latinești nici de pe la alte limbi de prin prejur, pentru aceia se vede că sunt rămășițe de pe la Dacii cei vechi*”(25) El dă și exemple: „*stejar, pădure, helășteu, cărare, grăiesc, privesc*”. Despre munteni afirmă: „*Ei urmează întocmai după ortografia graiului Moldovenesc și cu aceia cunosc ei într-adevăr, că vorba Moldovenească este mai curată decât a lor*”. (25)

5. **B. P. Hasdeu**, lucrând la dicționarul „*Etimologicum Magnum Romaniae*” a susținut „*limpezimea elementului dacic al limbii române*”, observând că multe cuvinte din vocabularul esențial au origine dacă. În studiul său „*Pierit-au Dacii?*”(26) combate teoria unor reprezentanți ai Școlii Ardelene și pe unii lingviști maghiari care se servesc de un text al lui Eutropius, dând o interpretare greșită expresiei „*viris euxhastă*” cu referire la bărbății daci, despre care ei susțin că au murit în războiul cu romanii sau s-au sinucis, pentru a justifica originea daco-română a poporului român.

În studiul „*Pierit-au Dacii?*” conchide: „*Voi să dovedesc, că naționalitatea noastră s-a format din câteva elemente din care nici unul n-a fost predominant. Voi să dovedesc că firea acestor elemente și chipul contopirei lor în un singur ce au făcut ca noi să fim o viță neatârnată, o compoziție chimică, fie-mi iertat cuvântul ale cărei însușiri de acum sunt de istov deosebite de însușirile fiecărei părți constitutive, din cele ce s-au fost dintru-nceput introduse în ea*”(26) În cartea sa „*Cuvente den bătrân*”(1878-1879) Hasdeu, fiind primul exeget al literaturii apocrife din România a descris limba română în volumul I „*Limba română vorbită între 1550-1600*” amintind de stratul dacic al limbii române. El a găsit acte publice și particulare, documente diverse, scrisori, în care examinate pot fi dovezi ale limbii vechi vorbite pe teritoriul țării noastre. Volumul al II-lea, cu titlul: „*Cărțile poporane ale românilor în secolul XVI, în legătură cu literatura poporană cea nescrisă*” conține colecția de texte cunoscute sub numele de „*Codex Sturdzanus*”. Textele sunt publicate prin transcrierea cu litere latine și volumul prezintă un studiu asupra fiecăruia,

terminându-se cu o serie de monografii asupra diferitelor probleme de lingvistică(Ex. prezența articolului în limba română), observând fazele evoluției limbii. (27)(Sursă:Wikipedia).

II. IDEILE UNOR AUTORI STRĂINI DESPRE ORIGINEA ȘI CONTINUITATEA LIMBII ROMÂNE, LIMBA A SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI

1. Există doar o asemănare lexicală între română și latină, dar așa cum a susținut în cartea „*Nu venim din latină*”(28)(Editura Getodacii, 2016). **Carme Jimenez Huertas** cu argumente de ordin lingvistic, pune în lumină adevărului istoric, privind originea limbilor romanice, iar latina o consideră ca o limbă soră sau „verișoară” a acestora, nu limbă-bază de formare a lor. Ele au o limbă matrice din care s-au format, existând ca graiuri locale, variante ale aceleiași limbi, dar nu latina, limba elevată a clerului și învățaților romani, o limbă a elitelor, susținem noi. Autoarea a fost uimită, la venirea în România cât de bine înțelegea dumneaei limba română, fără s-o audă anterior. Actualmente, filologi francezi susțin că franceza nu se trage din latină(**Yves Cortez**: „*Le français ne vient pas du latin*”). (29)

2. **Herodot** în „*Istorii*” îi amintește pe geți „*cei mai viteji și mai numeroși dintre tracii*” care stăpâneau ambele maluri ale Istrului și foloseau o limbă asemănătoare(30).

3. **Strabon**, istoric grec, în „*Geographia*”, afirmă despre daci că „*au aceeași limbă ca și geții care sunt mai bine cunoscuți de eleni, deoarece se mută des de pe o parte pe alta a Istrului. Ei s-au amestecat cu tracii și cu misii.*”(cei din **Moesia**) fragment reprodus în „*ROMÂNNO-DACICA III – izvoarele antice ale istoriei României*”.(31)

4. Medicul grec **Discoride**(„*De materia medica, II-IV*”) redă 35 de denumiri de plante medicinale din limba dacă la care **Pseudo-Apuleius** mai adaugă încă 14 nume getice.(31)

5. În „*Getica*”, **Iordanes** scrie despre limba geților, el fiind un bun cunoscător al acesteia, despre folosirea ei pe un vast teritoriu, despre secretele astronomice și teoria despre cele 12 semne ale zodiacului, confirmă existența unui calendar la Sarmizegetuza, fapt constatat și de istoricii **Constantin și Hadrian Daicoviciu**.

6. **Ovidiu** afirmă că cel mai vechi alfabet este cel getic, după ce a făcut o comparație între mai multe alfabet. (Ovidiu „*Tristele*” „*Poniticele*”, referindu-se la cartea sa în limba getă.)

7. **Carolus Lundius**, profesor jurist din Suedia a scris „*Zamolxe, primul legiutor al Geților*”(Upsala, 1687), carte tradusă de d-na prof. Maria Crișan și ne aduce adevăruri majore despre scrierea la geți, într-un alfabet propriu. El a alcătuit un dicționar de cuvinte gete. Acest autor, pornind de la numele Gautland/Gotland al unui ținut din Suedia, prezintă istoria cuceririlor goților a teritoriului vast unde au format imperiul rusesc, precum și revenirea în patria-mamă, Dacia, fapt istoric consemnat în scrisoarea ce atestă martirul Sfântului Sava(12 aprilie, 372, d.H.) în timpul lui Atanaric, când Dacia s-a numit Gotia, cum se atestă în „*Epistola Bisericii lui Dumnezeu din Goția(Dacia) către Biserica lui Dumnezeu ce se găsește în Capadocia și către toate Bisericile locale ale Sfintei Biserici universale*”.

8. **Bonaventura Vulcanius Brugensis** în 1571, în scrierea „*De Literis & Lingua Getarum*” dovedește faptul că geții au folosit un alfabet fonetic. (site: Gallica, BNF)), adevăr susținut și de d-na prof. Maria Crișan în lucrarea „*Geta-limba primordială*”(p.86-87, Editura Paco Buc, 2012). **Carolus Lundius** în lucrarea mai sus amintită dă și explicație a numelui de **get**: „*Așadar ei sunt numiți getae, gothones, gothini, getar, gettar, jettar, jottar, gautar, gotar, ca și la indigeni, atră de la ga, ge, care e totuna cu gau, go, jo, gio, goja, terra de ia gieta, care însemnează a naște, a dezvolta, a răspândi.*”(Daniel Droixhe: „*La linguistique et l'appel de l'histoire*”(Gallica BNF)

9. Acest alfabet a fost publicat de **Johannes Magnus Gothus**(1488-1544) în „*Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus*” și în „*Historia metropolitane ecclesiae Upsaliensis*” lucrare publicată în 1554, cărți care dovedesc faptul că geții au folosit un alfabet fonetic, limba getă existând înainte de fondarea Romei.(site: Gallica, BNF).

9. Episcopul get **Wulfilla** a creat pe la mijlocul sec. al IV-lea d. Hr. un alfabet, pornind de la semnele getice. D-l **Paul Găleşeanu**, a studiat **Biblia lui Wulfilla** în copie (Document: **Codex Argenteus** de la Universitatea din Upsala, Suedia) și a concluzionat că acesta este primul document

protoromân lingvistic și literar din sec. al IV-lea, e.n. ce confirmă ideea continuității viețuirii pe plaiurile românești de primii ei locuitori. În glosarul de 200 de pagini, 700 de cuvinte sunt românești. (38)

Marii istorici aduc mărturii despre istoria poporului român, despre limba lui, despre factorii de identitate culturală în viețuirea lui neîntreruptă pe teritoriul actual al României și dincolo de hotarele ei.

III. IDEILE UNOR CERCETĂTORI ROMÂNI PRIVIND ISTORIA LIMBII ROMÂNE, LIMBA FACTOR DE IDENTITATE NAȚIONALĂ

1. **Grigore Tocilescu** în lucrările „*Dacia înainte de romani*” „*Istoria românilor*” (40) a abordat civilizațiile de pe Teritoriul Daciei, servindu-se de probe arheologice, concluzionând că există dovezi ale viețuirii continue pe teritoriul vechii dacii.

2. **C.A. Rossetti** în „*Istoria limbii române*”(41) face un studiu al istoriei limbii române, folosindu-se de elemente de geografie lingvistică, pornind de la teza continuității limbii române în spațiul carpato-danubian-pontic, ca moștenitoare a latinității, ideea îmbrățișată și de **Iorgu Iordan** în „*Gramatica limbii române*”(București, 1937 (ediția a II-a, 1946).

3. **Lucian Cueșdeanu** în cartea „*Româna, limba vechii Europe*”(42), ne arată că românii și-au construit singuri cuvintele, după un sistem propriu extrem de ingenios. El vorbește de creativitatea limbii române, de caracterul ei metaforic și abstract, considerând că limba vechilor locuitori ai teritoriului românesc era formată din onomatopee ce au avut o mare productivitate în procesul evolutiv al limbii române. Teoria sa despre studiul istoriei limbii, pornind de la „*morfeme stem*”, accesând anumite nuclee semantice, serii sinonimice, sintagme, metafore, perifraze este argumentată: „*Morfemele stem românești compun sonor noțiunile europene. Fiecare cuvânt românesc, prin aglutinarea de morfeme stem, cuprinde o descriere metaforică a noțiunii, copiată de străini, cu mici deformări sonore.*” (41)

4. Pentru o profundă cercetare a evoluției limbii române trebuie consultate lucrările lui **Al. Graur** despre fondul principal lexical principal, FLP, și mai ales teoria „*circulației cuvintelor*” lansată de **B. P. Hasdeu**, care subliniază că fizionomia unei limbi nu este dată de inventarul unităților lexicale, ci de folosirea lor, de frecvența acestora.

5. **Constantin Barbu** în „*Codex Aureus Dacoromanorum*”(42) a adunat documente, hărți, manuscrise, comentarii și interpretări renumite pentru a susține că România este centrul vechii Europei sau miezul străvechiului Imperiu Arian, cu o limbă proprie, ce vine din străvechime. Printr-o serie de hărți și manuscrise referitoare la originea și dezvoltarea poporului român în context european, autorul aduce argumente științifice pentru a demonstra originea nelatină a limbii române.

6. „*Diccionario etimológico rumano*”/ „*Dicționarul etimologic al limbii române*”(43) realizat de **Alexandru Ciorănescu**, filolog poliglot, pornind de la limba dacilor, aduce informații despre originea limbii române.

7. „*Majoritatea filologilor români explică unitatea și armonie limbii române, prin intensa circulație transhumantă a păstorilor români de la o țară românească la alta, precum și prin frecvențele strămutări și dedublări de sate din motive climatice, hidrologice sau istorice*(Brad-Brădet-Brădeni-Brădești...) consideră **Dimitrie Macrea** în „*Probleme de lingvistică română*”. (44)

8. **Gh. Iscru** a publicat „*Strămoșii noștri reali :Geții, Traci-Dacii-Ilirii, națiunea-matca din Vatra vechei Europe*” a scos în evidență legăturile dintre Daci care și-au păstrat o limbă mereu în evoluție de-a lungul istoriei și alte neamuri înrudite prin limbă, obiceiuri, tradiții, credință.

9. „*Plăcuțele de la Sinaia*” descifrate de **Aurelia Pețan**, de **Constantin Olariu Armin** și **Adrian Bucurescu** separat, aduc mărturii despre evenimente petrecute înaintea conducerii Dacie de Decebal.

10. Limba română „*limba vechilor cazanii*”(Alexe Mateevici – „*Limba noastră*”) a fost fixată în scris de cărturari ca: **Varlaam, Dosoftei, Coresi**, în limbajul liturgic s-au păstrat cuvinte din româna veche.

11. **Ion Inocențiu Micu-Klein**(1692-1768) este promotorul luptei naționale, sociale și politice a românilor din Transilvania. revoltat de existența privilegiilor acordate maghiarilor, sașilor și secuilor prevăzute de „Unio trium nationum” și aduce ca argumente existența românilor pe teritoriul Ardealului de la cucerirea romană.

12. **Reprezentanții Școlii Ardelene:**

O mare realizare a Școlii Ardelene a fost introducerea grafiei latine în limba română, în locul scrierii chirilice, și tipărirea primului dicționar cvadrilingv al limbii române, „**Lexiconul de la Buda**”. Deviza Școlii Ardelene a fost "*Virtus Romana Rediviva*" un îndemn la renașterea vechilor virtuți ostășești, în lupta pentru drepturi naționale, lupta pentru limba și credința străbună, pentru unirea tuturor românilor într-o singură țară.

Samuel Micu este autorul lucrării „*Istoria și lucrările și întâmplările românilor*”(1805) care a fost publicată fragmentar sub titlul „*Historia Daco-Romanorum sive Valachorum*” de August Treboniu Laurian și integral abia în anul 1995 de **Ioan Chindriș**, sub titlul „*Istoria românilor*”, ediție princeps, după manuscrisul original, cu prefață și note de autor, vol. I-II, Editura Viitorul Românesc, București, 1995.

Petru Maior a scris „*Istoria pentru începutul românilor în Dachia*”, *Buda*” (1812), operă cu care înfruntă teoriile unor istorici: Franz Josef Sulzer, Josef Karl Eder, Jernej Kopitar care încercau denaturări ale adevărului istoric. În același volum se găsesc și lucrările: „*Disertație pentru începutul limbei românești*” și „*Disertație pentru literatura cea veche a românilor*”.

Samuil Micu și **Gheorghe Șincai** în lucrarea „*Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*” fac o paralelă între latină și română. Ei propun eliminarea cuvintelor de altă origine și înlocuirea lor cu neologisme latinești, optând pentru o origine superioară a românilor din Transilvania, pentru a avea drepturi egale cu alți conlocuitori. Corifeii Școlii Ardelene au luptat pentru introducerea grafiei cu litere latine în Ardeal. În secolele al XII-lea și al XIII-lea a fost introdus alfabetul slav în cancelaria domnească, limba română fiind scrisă cu caractere chirilice. În 1863 se instituie folosirea alfabetului latin, prin reformele lui Al. I. Cuza.

13. Litere și semne specifice scrierii getice s-au păstrat nu doar pe *Tăblițele de la Tărtăraia*, semnele alfabetiforme, de tipul runelor, semnele geometrice de pe *cărămizile de la Slon*(jud. Prahova), pe fibula *Tezaurului de la Pietroasa*, pe gulerele și cămășile țaranilor din Ardeal, afirmă d-l conf. arh. **Cristofi Cerchez**.

IV. CONTRIBUȚIA PERSONALĂ LA CERCETAREA CARACTERULUI LIMBII ROMÂNE, CĂUTĂRI DE CONTINUITATE ȘI DE IDENTITATE A POPORULUI ROMÂN

Limba dacilor la început a fost constituită din cuvinte de mici dimensiuni, multe onomatopee care s-au dezvoltat de-a lungul veacurilor, au format, prin aglutinare, cuvintele mai lungi, proces facilitat și de scriere. Vedem că la început oamenii foloseau monosilabe, se exprimau prin grupuri de cuvinte pentru a desemna un obiect.

Exemple: Sufixul „-an” la început avea sensul de „**cer**”, dar prin iradiere a căpătat semnificația actuală de „**loc/origine**”. Ex: **muntean, ardelean, oltean**. Dacă luăm ca bază **Lu An**, nume foarte vechi care intră în componența toponimului **Luana**, vom observa extinderea acestui sufix „-an” purtător de sens, în cuvinte ce semnifică originea sau o trăsătură de caracter: *craiovean, ploieștean, viclean* etc.

Limba a evoluat permanent, îmbogățindu-se, devenind mai concisă, mai clară, mai organizată. Ex: la rădăcina bază „an” s-a adăugat „m” ce marchează apartenența și a apărut „man” cu sensul de bărbat, întâlnit în multe cuvinte și noi: *dragoman, hatman, vatman, grandoman*. Se impune necesitatea de a studia limba română pe baza morfemelor stem, adică mici lexeme, purtătoare de sens, „**semene**”, care sunt cuvinte de bază pentru a crea un sistem viu, limba română. Vom analiza vocabula „za” ce se află în *barza*, recunoscut drept cuvânt dacic, prezent în multe cuvinte mai vechi dar și mai noi: *za, zale, zarvă, zare, z(ă)pada, zace, zare, z(ă)vor, zavistie, z(ă)cământ, zădărnici, oaza, paza, varza*, fiind foarte productiv în neologisme ca: *fază, proteza, ipostază, ipotază, ipotenuză*. Dacă ne gândim la sensul lor, vedem că au ceva comun, „za/ză” având sensul de „**legătură**”, deci membrii aceluiași popor au produs cuvinte, după o logică mentală bine stabilită, urmând scheme structurale, modele de formare

tematică. Morfemul „ez” pus la verb(lucrez) indică locul, origine: albanez, bavarez, polonez. și-i foarte ductiv ca și ze : *zestre, Zenovia, zenit*.(45)

Sușinim teoria lui **Lucian Cueșdeanu** despre morfeme stem care intră în structura cuvintelor, după eme matematice, îmbogățind astfel limba.

Structura gramaticală atât de sintetizată a limbii române poate fi un punct de reper pentru limbajul internațional, limba daco-română fiind limbă-bază de comunicare internațională, de la care s-au format limbile romanice. D-l **Gabriel Gheorghe** susține că cercetarea limbii române trebuie să pornească de la limba țărănească a dăinuit prin milenii, fixând noțiunile, cu sensurile lor proprii sau metaforizate, cristalizate în procesul vorbirii. Limba română are 31 de litere și folosește cele 26 de caractere ale alfabetului latin la care se adaugă o serie de 5 caractere suplimentare formate prin aplicarea de semne diacritice: **Ă, ă, Â, â, Î, î, Ș, ș, Ț, ț**. O caracteristică a limbii române este redarea în scris a unor sunete prin una, două sau trei litere: ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi, K, k existența a unor litere împrumutate din alte alfabete: **w, x, y, x**, ultimul reprezentând două sunete: **gz(examen, exercițiu, exemplu)** sau **cz(extaz, Marx)**.

„ra”(soare) este foarte productiv, intră în componența multor substantive comune și adjective: arat, arătura, arad, braț, bara, băutura, cărare, dragoste, drag, editura, făptura, ghitară, hora, ilustrare, javra, latura, murătura, natură, natura, opera, prag, strat, șirag, tăietura, țara, sărătura, șatra, uitătura, vatra, vidra etc. „Ra” este sufix pentru formarea multor cuvinte și ne întrebăm de ce în limba română este așa de frecvent în cuvinte ce exprimă acțiunea, rezultatul unei acțiuni, însușirea(arătura, cotitura, învățătura). Îl găsim și în toponime ca: **Romania(Țara lui Dumnezeu**” în **Tartaraia/Tărtăraia(Țara de Jos a lui Dumnezeu)**. Mai multe detalii despre limba română sunt dezvoltate de mine în studiul: „**Elemente lingvistice daco-române în limbajul internațional**”(Revista „**Trigini**”, site:**Noi, Dacii**)

CONCLUZII

În evoluția ei, limba română și-a păstrat stabilitatea în continuitatea, cum afirmă d-l profesor **Gheorghe Bucur**, deoarece caracteristicile sale de limbă fonetică, armonioasă, muzicală, ușor de memorat și asimilat, având o largă circulație.

Sușinim ideea afirmată de d-l **Lucian Cueșdeanu** că limba are la bază monosilabe care s-au sudat, formând cuvinte mai mari, prin aglutinare, morfemele **stem** fiind o bază de noi creații lingvistice. Este valabilă teoria lui **Lucian Costi** în cartea „**Limba română**” căci există o continuitate biologică a poporului român, care a creat o limbă unică și că trebuie acordată „**prezumția de originalitate a limbii române**”, combătând pe cei ce consideră că limba noastră are un caracter eterogen, cum dovedesc dicționarele etimologice. „**Palia de la Orăștie**” a scos în evidență numele de „**rumân/român**” și limba românească, fiind o evidență a acelor vremi.

Limba română are un caracter unitar, graiurile din Ardeal, Banat, Dobrogea, Maramureș, Moldova, Muntenia, Oltenia, Republica Moldova se deosebesc doar prin anumite regionalisme și fonetisme specifice. **Alexandru Philippide** a subliniat unicitatea limbii daco-române ca limbă fără dialecte, vorbind doar de subdialecte.

Poporul român, prin fiii săi, va fi mereu o continuitate pe linia infinitului din noi, îmbogățind mereu și înfrumusețând spiritualitatea românească.

Bibliografie

1. Mihai Eminescu – „*Poezii și proză*”, Editura Cartea Românească”, 1974;
2. Mihai Eminescu – „*Opere*”, vol. IX, XII; Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, București, 1980;
3. Robert Roesler – „*Romänische Studien. Untersuchungen zur alteren Geschichte Rümäniens*”(Leipzig, 1871, p.118–119);
- 4.A. D. Xenopol – „*Studiu asupra stăruinței românilor din Dacia Traiana*”(1884) „*Istoria pentru începuturile românilor în Dacia*” București, (1998, p. 38–39) ;
5. Aurora Peșan – „*Formulas As*”, nr.17, 2011;
6. Theofilact din Simocatta – „*Istori*”, site: Gallica, BNF;
7. Teofan Spovednicul – „*Cronographia*” site: Gallica, BNF;

8. Wulfila – „*Codex Argenteus*”(Biblioteca din Upsala) site: Wulfila, Wikipedia;
9. Autor anonim – „*Tăblițele de la Sinaia*”, site: adevăruri despre daci;
10. ziarullumina.ro;
11. „*Codexul Rohonczy*” – site: Wikipedia;
12. Nicolae Densușianu – „*Dacia Preistorică*”, Editura Obiectiv, București, 2000;
13. Constatin Olariu Armin – „*Adevărul istoric despre alfabetul „chirilic” românesc*”;
14. Vasile Pârvan – „*Getica, o protoistorie a Daciei*” (pdf) online;
15. Nicolae Iorga – „*Studii și documente cu privire la istoria românilor*” site: scribd;
16. Ioan Russu – „*Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*”, Editura Dacia, București, 2001;
17. Alexandru Rosetti – „*Istoria limbii române*”, Editura Științifică și Enciclopedică, Buc.1986;
18. Dimitrie Macrea – „*Probleme de lingvistică română*”, Ed. Științifică, București 1961, p. 58-59;
19. Gheorghe Brătianu – „*O enigmă și un miracol istoric: poporul român*” și „*Originile și formarea unității românești*”
20. Gavril Cornuțiu – „*Problema substratului dacic al limbii române sau dubitații, interogații și certitudini*” – „Editura Saeculum vizual”;
21. „*Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung...*” – site cu același nume;
22. Grigore Ureche – „*Letopisețul Țării Moldovei...*” site cu același nume;
23. Miron Costin – „*De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*” site cu același nume;
24. Ion Neculce – „*Letopisețul Țării Moldove de la Dabija-Vodă până la cea de-a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat*”, site cu același nume;
25. Dimitrie Cantemir – „*Descriptio Moldaviae*”(Editura Tineretului. București, 1967)
26. B. P. Hasdeu – *Etymologicum Magnum Romaniae*”
27. B.P.Hasdeu – „*Pierit-au Dacii?*” site internet, omonim;
28. Carme Jimenez Huertas – „*Nu venim din latină*”(Editura Getodacii, 2016).
29. Yves Cortez – „*Le français ne vient pas du latin*”online);
30. Herodot – „*Historiai*”, Wikipedia;
31. Strabon – „*Geographia*” site: „Adevăruri despre Daci”;
32. Discoride – „*De materia medica, II-IV*” reluat în cartea scrisă de C. Drăgulescu, R. Drăgulescu – *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacice. Denumirile dacice de plante*, Editura Universității Sibiu, 2000;
33. Jordanes – „*Getica*” site: „Adevăruri despre Daci”;
34. Ovidiu „*Tristele*” „*Poniticele*”, site: „Adevăruri despre Daci”;
35. Carolus Lundius „*Zamolxe, primul legiutor al Geților*”(Upsala, 1687) site: „Adevăruri despre Daci”;
36. Johannes Magnus Gothus – „*Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus*”;
37. Bonaventura Vulcanius Brugensis – „*De Literis & Lingua Getarum sive ghotaru, Gallica, BNF*”;
38. Wulfila – „*Biblia de la Upsala*” Gallica, BNF;
39. Carolus Lundius – „*Zamolxe, primul legiutor al Geților*” Wikisource;
40. Grigore Tocilescu – „*Dacia înainte de romani*” „*Istoria românilor*” ;
41. C.A. Rosetti – „*Istoria limbii române*”online;
42. Constantin Barbu – ***Codex Aureus Dacoromanorum***”, Ed. Dacia.
43. Alexandru Ciorănescu – „*Diccionario etimológico rumano*”/ „*Dicționarul etimologic al limbii române*”, Madrid, 2001;
44. Dimitrie Macrea – „*Probleme de lingvistică română*”, Editura Științifică, București 1961, p. 58-59.)
45. Ecaterina Chifu – „*Elemente lingvistice daco-române în limbajul internațional*”(site: Noi, Dacii)